

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods) วิจัยทั้งเชิงปริมาณ และวิจัยทั้งเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม จำนวน ๒๔๐ ชุด ได้รับตอบกลับคืนทั้งสิ้น ๒๔๐ ฉบับ แล้วได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร (Documentary research) และสัมภาษณ์บุคคลแบบมีโครงสร้าง (structured interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูป/คน ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้วได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย และพรรณนาความ ผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๔.๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ วิเคราะห์สภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาของบุคลากรในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

๔.๓ การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจากการสัมภาษณ์

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของบุคลากรในโรงเรียนวิถีพุทธผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามทบบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับ การศึกษา มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=๒๔๐)

สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๑๑๐	๔๕.๘๐
หญิง	๑๓๐	๕๔.๒๐
รวม	๒๔๐	๑๐๐.๐๐
อายุ		
๑๐-๑๑ ปี	๙๗	๔๐.๔๐
๑๒-๑๓ ปี	๑๔๓	๕๙.๖๐
รวม	๒๔๐	๑๐๐.๐๐
ระดับการศึกษา		
ระดับประถมศึกษาปีที่ ๕	๘๗	๓๖.๒๐
ระดับประถมศึกษาปีที่ ๖	๑๕๓	๖๓.๘๐
รวม	๒๔๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า กลุ่มประชากรตัวอย่างในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามทบบุรีจำแนกตามเพศ มีจำนวนทั้งหมด ๒๔๐ คน ผู้ตอบ แบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน ๑๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๒๐ ส่วนน้อยเป็นชาย จำนวน ๑๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๘๐

เมื่อพิจารณาด้านอายุ พบว่า กลุ่มประชากรตัวอย่างในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามทบบุรี มีจำนวน ๒๔๐ คน ผู้ตอบ

แบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๑๒-๑๓ ปี มีจำนวน ๑๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๖๐ ส่วนมีอายุ ๑๐-๑๑ ปี มีจำนวน ๙๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๔๐

เมื่อพิจารณาด้านระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มประชากรตัวอย่างในโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี มีจำนวน ๒๔๐ คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ มีจำนวน ๑๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๘๐ ส่วนในระดับประถมศึกษาปีที่ ๕ มีจำนวน ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๒๐

๔.๒ วิเคราะห์สภาพการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี ตามความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

สภาพทั่วไปในการการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรีผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรีออกเป็น ๒ ส่วน คือ การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ และการวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ ตามหลักพุทธธรรมมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๒.๑ การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี ตามสภาพทั่วไป

ผลการวิเคราะห์สภาพความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี ตามสภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหารโรงเรียน และนักเรียน ด้านการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมประจำวันพระ และด้านการส่งเสริมวิถิพุทธ มีรายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ ๔.๒ ถึงตารางที่ ๔.๗ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสภาพการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ โดยภาพรวม (n=๒๔๐)

ที่	สภาพการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี	ระดับความคิดเห็น		
		Mean	Std.	แปลผล

ที่	สภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามทบบุรี	ระดับความคิดเห็น		
		Mean	Std.	แปลผล
๑	ด้านกายภาพ	๔.๒๓	๐.๙๕	มาก
๒	ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหารโรงเรียน และนักเรียน	๔.๐๗	๐.๘๗	มาก
๓	ด้านการเรียนการสอน	๔.๑๓	๐.๙๖	มาก
๔	ด้านกิจกรรมประจำวันพระ	๓.๙๘	๑.๐๓	มาก
๕	ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ	๔.๐๓	๐.๙๕	มาก
ผลรวมทุกด้าน		๔.๐๙	๐.๙๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามทบบุรีโดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านกายภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านกิจกรรมประจำวันพระมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จำแนกตามเพศ (n=๒๔๐)

ที่	สภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามทบบุรี	ระดับความคิดเห็น					
		ชาย			หญิง		
		Mean	Std.	แปลผล	Mean	Std.	แปลผล
๑	ด้านกายภาพ	๔.๑๙	๐.๙๓	มาก	๔.๒๗	๐.๙๘	มาก
๒	ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหารโรงเรียน และนักเรียน	๓.๙๘	๐.๙๑	มาก	๔.๑๖	๐.๘๒	มาก
๓	ด้านการเรียนการสอน	๔.๐๗	๑.๐๓	มาก	๔.๑๙	๐.๙๐	มาก
๔	ด้านกิจกรรมประจำวันพระ	๔.๐๐	๑.๐๔	มาก	๔.๑๐	๐.๙๗	มาก
๕	ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ	๔.๐๒	๐.๙๕	มาก	๔.๑๒	๐.๘๘	มาก
โดยรวม		๔.๐๕	๐.๙๗	มาก	๔.๐๕	๐.๙๗	มาก

ที่	สภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามทบบุรี	ระดับความคิดเห็น					
		ชาย			หญิง		
		Mean	Std.	แปล ผล	Mean	Std.	แปล ผล
ผลรวมทุกด้าน		$\bar{X}=4.04$		S.D.=0.๙๘		แปลผล=มาก	
จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อสภาพทั่วไปในการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามทบบุรี โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าชาย ด้านกายภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหารโรงเรียน และนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก หญิง ด้านกายภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านกิจกรรมประจำวันพระมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก							

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จำแนกตามอายุ (n=๒๔๐)

ที่	สภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด	ระดับความคิดเห็น	
		๑๐ - ๑๑ ปี	๑๒ - ๑๓ ปี

	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี	Mean	Std.	แปล ผล	Mean	Std.	แปล ผล
๑	ด้านกายภาพ	๔.๓๒	๐.๙๖	มาก	๔.๑๗	๐.๙๒	มาก
๒	ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหารโรงเรียน และ นักเรียน	๔.๑๗	๐.๘๑	มาก	๔.๐๑	๐.๘๙	มาก
๓	ด้านการเรียนการสอน	๔.๓๑	๐.๙๒	มาก	๔.๐๒	๐.๙๖	มาก
๔	ด้านกิจกรรมประจำวันพระ	๔.๑๑	๑.๐๑	มาก	๔.๐๒	๐.๙๘	มาก
๕	ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ	๔.๑๖	๐.๙๑	มาก	๔.๐๒	๐.๙๑	มาก
โดยรวม		๔.๒๑	๐.๙๒	มาก	๔.๐๔	๐.๙๓	มาก
ผลรวมทุกด้าน		$\bar{X} = ๔.๒๐$		S.D.=๐.๙๒		แปลผล=มาก	

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหาร
โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอายุ ๑๐-๑๑ ปี ด้านกายภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก
ส่วนด้านกิจกรรมประจำวันพระ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก

อายุ ๑๑-๑๒ ปี ด้านกายภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านพฤติกรรมครู
ผู้บริหารโรงเรียน และนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสภาพ
การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ จำแนกตามระดับการศึกษา (n=๒๔๐)

ที่	สภาพการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร	ระดับความคิดเห็น					
		ประถมศึกษาปีที่ ๕			ประถมศึกษาปีที่ ๖		
		Mean	Std.	แปล ผล	Mean	Std.	แปล ผล
๑	ด้านกายภาพ	๔.๓๗	๐.๙๖	มาก	๔.๑๕	๐.๙๓	มาก
๒	ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหารโรงเรียน และ นักเรียน	๔.๑๘	๐.๗๘	มาก	๔.๐๒	๐.๙๐	มาก
๓	ด้านการเรียนการสอน	๔.๓๑	๐.๙๑	มาก	๔.๐๔	๐.๙๖	มาก
๔	ด้านกิจกรรมประจำวันพระ	๔.๑๒	๑.๐๔	มาก	๔.๐๒	๐.๙๗	มาก
๕	ด้านการส่งเสริมวิถิพุทธ	๔.๑๙	๐.๘๗	มาก	๔.๐๐	๐.๙๒	มาก
โดยรวม		๔.๒๓	๐.๙๑	มาก	๔.๐๕	๐.๙๔	มาก
ผลรวมทุกด้าน		$\bar{X}=๔.๒๒$		S.D.=๐.๙๑	แปลผล=มาก		

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหาร
โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่านักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๕ ด้านกายภาพมีค่าเฉลี่ย
สูงสุด อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านกิจกรรมประจำวันพระ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก

ระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ ด้านกายภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการ
ส่งเสริมวิถิพุทธมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสภาพการ
บริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ จำแนกตามด้านกายภาพ (n=๒๔๐)

ที่	สภาพการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม	ระดับความคิดเห็น					
		ชาย			หญิง		
		Mean	Std.	แปล ผล	Mean	Std.	แปล ผล
๑	โรงเรียนมีการจัดทำป้ายโรงเรียนวิถิพุทธ ป้าย คติธรรม ป้ายคำขวัญ ป้ายคุณธรรมจริยธรรม ในสถานที่ต่างๆ ที่เหมาะสม	๔.๒๐	๑.๑๖	มาก	๔.๐๔	๑.๒๗	มาก
๒	โรงเรียนมีการประดิษฐ์พระพุทธรูปประจำ โรงเรียนที่เหมาะสม	๔.๓๑	๐.๗๙	มาก	๔.๔๕	๐.๘๖	มาก
๓	โรงเรียนมีพระพุทธรูปประจำห้องเรียนที่ เหมาะสม	๔.๒๘	๐.๘๐	มาก	๔.๓๗	๐.๘๕	มาก
๔	โรงเรียนมีพระพุทธรูปศาสนสุภาษิต วาทีธรรม พระราชดำรัสติดตามที่ต่างๆ ที่เหมาะสม	๓.๙๕	๑.๐๐	มาก	๓.๘๗	๑.๒๒	มาก
๕	สภาพโรงเรียนมีความสะอาดสงบ ร่มรื่น ใกล้ชิดธรรมชาติ ทำให้จิตใจสงบ ส่งเสริม ปัญญาช่วยพัฒนาการเรียนรู้	๔.๐๘	๐.๘๐	มาก	๔.๒๕	๐.๘๐	มาก
๖	โรงเรียนมีสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับพุทธ ศาสนา เช่น หนังสือ ตำราเรียนธรรม วัตถุทัศน์ เป็นต้น ที่เหมาะสม	๔.๑๐	๐.๙๘	มาก	๔.๒๙	๐.๙๙	มาก
๗	บริเวณโรงเรียนไม่มีสิ่งเสียดสี อบายมุข สิ่ง มอมเมาทุกชนิด	๔.๓๘	๑.๐๐	มาก	๔.๖๑	๐.๘๓	มากที่สุด
โดยรวม		๔.๑๙	๐.๙๓	มาก	๔.๒๗	๐.๙๗	มาก
ผลรวมทุกด้าน		$\bar{X} = ๔.๒๓$		S.D.=๐.๙๕		แปลผล=มาก	

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าชาย ด้านกายภาพข้อบริเวณโรงเรียนไม่มีสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิดมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อโรงเรียนมีพระพุทธรูปศาสนาสุภาพิต วาเทธรรม พระราชดำรัสติดตามที่ต่างๆ ที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก

หญิง ด้านกายภาพข้อบริเวณโรงเรียนไม่มีสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อโรงเรียนมีพระพุทธรูปศาสนาสุภาพิต วาเทธรรม พระราชดำรัสติดตามที่ต่างๆ ที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จำแนกตามพฤติกรรมครู ผู้บริหาร และนักเรียน

(n=๒๔๐)

ที่	สภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี	ระดับความคิดเห็น					
		ชาย			หญิง		
		Mean	Std.	แปล ผล	Mean	Std.	แปล ผล
๑	ครู ผู้บริหาร และนักเรียน ส่วนใหญ่ได้รักษา ศีล ๕	๔.๐๔	๐.๙๗	มาก	๔.๒๑	๐.๘๕	มาก
๒	โรงเรียนส่งเสริมให้มีการยิ้มง่าย ไหว้สวย กราบงาม	๓.๙๙	๐.๘๔	มาก	๔.๒๐	๐.๗๕	มาก
๓	ก่อนรับประทานอาหารจะมีการพิจารณา อาหาร รับประทานอาหาร ไม่ดั่ง ไม่หก ไม่ เหลือ	๓.๙๔	๐.๙๗	มาก	๔.๐๑	๐.๘๓	มาก
๔	ครู ผู้บริหาร และนักเรียน มีการประหยัด ออม ถนอมใช้เงิน และสิ่งของ	๔.๐๔	๐.๘๕	มาก	๔.๒๐	๐.๘๔	มาก
๕	ครู ผู้บริหาร และนักเรียน มีนิสัยใฝ่รู้ สู้สิ่ง ยาก	๓.๙๑	๐.๙๓	มาก	๔.๑๖	๐.๘๒	มาก
โดยรวม		๓.๙๘	๐.๙๑๒	มาก	๔.๑๖	๐.๘๒	มาก
ผลรวมทุกด้าน		$\bar{x}=๔.๐๗$		S.D.=๐.๘๗		แปลผล =มาก	

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่าชาย ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหาร และนักเรียน ข้อครู ผู้บริหาร และนักเรียน ส่วนใหญ่ได้รักษาศีล ๕ และข้อครู ผู้บริหาร และนักเรียน มีการประหยัด ออม ถนอมใช้เงิน และสิ่งของมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อครู ผู้บริหาร และนักเรียน มีนิสัยใฝ่รู้ สู้งาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก

หญิง ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหาร และนักเรียนข้อครู ผู้บริหาร และนักเรียน ส่วนใหญ่ได้รักษาศีล ๕ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อก่อนรับประทานอาหารจะมีการพิจารณาอาหาร รับประทานอาหาร ไม่ดั่ง ไม่หก ไม่เหลือมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสภาพการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ จำแนกตามด้านการเรียนการสอน (n=๒๔๐)

ที่	สภาพการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร	ระดับความคิดเห็น					
		ชาย			หญิง		
		Mean	Std.	แปล ผล	Mean	Std.	แปล ผล
๑	การจัดการเรียนการสอนเน้นให้เกิดการเรียนรู้ ด้วยการคิดแบบมีเหตุผล ถูกวิธี เข้าใจ และรู้ คุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง (โยนิโสมนสิการ)	๔.๑๓	๐.๙๘	มาก	๔.๒๗	๐.๘๐	มาก
๒	มีการนำหลักพระพุทธธรรมสอดแทรกในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	๔.๑๑	๐.๙๔	มาก	๔.๒๒	๐.๘๒	มาก
๓	ครูพานักเรียนทำโครงการคุณธรรม กิจกรรม จิตอาสา สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง	๔.๐๐	๑.๐๕	มาก	๔.๐๕	๐.๙๑	มาก
๔	นักเรียนทุกคนไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัด เดือน ละ ๑ ครั้ง	๓.๙๕	๑.๑๓	มาก	๔.๑๒	๐.๙๖	มาก
๕	นักเรียนทุกคนเข้าค่ายปฏิบัติธรรมอย่างน้อย	๔.๑๘	๑.๐๓	มาก	๔.๓๐	๐.๙๙	มาก

ที่	สภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี	ระดับความคิดเห็น					
		ชาย			หญิง		
		Mean	Std.	แปล ผล	Mean	Std.	แปล ผล
	ปีละ ๑ ครั้ง						
โดยรวม		๔.๐๗	๑.๐๓	มาก	๔.๑๙	๐.๙๐	มาก
ผลรวมทุกด้าน		$\bar{X} = ๔.๑๓$		S.D.=๐.๙๖		แปลผล=มาก	
จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าชาย ด้านการเรียนการสอนข้อนักเรียนทุกคนเข้าค่ายปฏิบัติธรรมอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อนักเรียนทุกคนไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัด เดือนละ ๑ ครั้ง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก หญิง ด้านการเรียนการสอน ข้อนักเรียนทุกคนเข้าค่ายปฏิบัติธรรมอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อครูพานักเรียนทำโครงการคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสา สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก							

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จำแนกตามด้านกิจกรรมประจำวันพระ (n=๒๔๐)

ที่	สภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี	ระดับความคิดเห็น					
		ชาย			หญิง		
		Mean	Std.	แปล ผล	Mean	Std.	แปล ผล
๑	ใส่เสื้อสีขาวทุกคน	๔.๑๘	๑.๐๖	มาก	๔.๓๒	๐.๙๘	มาก

ที่	สภาพการบริหารโรงเรียนวิสุทธิพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม	ระดับความคิดเห็น					
		ชาย			หญิง		
		Mean	Std.	แปล ผล	Mean	Std.	แปล ผล
๒	ทำบุญใส่บาตร ฟังเทศน์	๔.๑๘	๐.๙๔	มาก	๔.๔๔	๐.๗๙	มาก
๓	นักเรียนมีสมุดบันทึกความดี	๓.๔๗	๑.๑๖	ปาน กลาง	๓.๓๒	๑.๑๕	ปาน กลาง
๔	สวดมนต์แปล	๔.๑๗	๐.๙๘	มาก	๔.๓๓	๐.๙๗	มาก
โดยรวม		๔.๐๐	๑.๐๔	มาก	๓.๙๖	๑.๐๓	มาก
ผลรวมทุกด้าน		$\bar{X} = 3.98$		S.D.=1.03		แปลผล=มาก	

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารโรงเรียนวิสุทธิพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าชาย ด้านกิจกรรมประจำวันพระข้อใส่เสื้อสีขาวทุกคน และข้อทำบุญ ใส่บาตร ฟังเทศน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อนักเรียนมีสมุดบันทึกความดีมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับปานกลาง

หญิง ด้านกิจกรรมประจำวันพระ ข้อทำบุญ ใส่บาตร ฟังเทศน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อนักเรียนมีสมุดบันทึกความดีมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสภาพ
การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ จำแนกตามด้านการส่งเสริมวิถิพุทธ (n=๒๔๐)

ที่	สภาพการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี	ระดับความคิดเห็น					
		ชาย			หญิง		
		Mean	S.D.	แปล ผล	Mean	Std.	แปล ผล
๑	นักเรียนมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง และมี กิจกรรมายาทยเรียบร้อย น่ารัก	๓.๗๗	๑.๐๔	มาก	๓.๙๒	๐.๘๐	มาก
๒	นักเรียนแต่งกายสะอาดเรียบร้อยเหมาะสม กับโอกาสหรือกิจกรรม	๓.๕๔	๑.๐๙	มาก	๓.๖๑	๐.๙๕	มาก
๓	นักเรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคนสามารถ ควบคุมตนเองได้ทั้งทางกาย และวาจา และ ใจ	๓.๙๑	๐.๙๒	มาก	๔.๐๒	๐.๘๘	มาก
๔	นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และงาน ที่ได้รับมอบหมาย	๔.๑๙	๐.๗๗	มาก	๔.๓๕	๐.๗๖	มาก
๕	นักเรียนทำงานหรือกิจวัตรประจำวันโดยยึด หลักทำแต่ความดี ไม่ทำชั่ว และทำจิตใจให้ ผ่องใส	๔.๒๕	๐.๘๗	มาก	๔.๒๘	๐.๘๔	มาก
๖	นักเรียนเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงใจ โดย ไม่หวังผลตอบแทน	๔.๐๐	๑.๐๘	มาก	๔.๒๔	๐.๘๘	มาก
๗	นักเรียนสอบได้ธรรมศึกษาเป็นอย่างน้อย	๔.๐๐	๑.๐๖	มาก	๔.๑๒	๑.๐๔	มาก
๘	มีพระมาสอนอย่างสม่ำเสมอ	๔.๔๕	๐.๗๙	มาก	๔.๔๕	๐.๘๗	มาก
โดยรวม		๔.๐๑	๐.๙๕	มาก	๔.๑๒	๐.๘๘	มาก
ผลรวมทุกด้าน		$\bar{X} = 4.03$		S.D.=๐.๙๕	แปลผล=มาก		

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหาร
โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าชาย ด้านการส่งเสริมวิถิพุทธข้อมีพระมาสอนอย่างสม่ำเสมอมี
ค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อนักเรียนแต่งกายสะอาดเรียบร้อยเหมาะสมกับโอกาสหรือ
กิจกรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก

หญิง ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธข้อมีพระมาสอนอย่างสม่ำเสมอมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อนักเรียนแต่งกายสะอาดเรียบร้อยเหมาะสมกับโอกาสหรือกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก

๔.๓ การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี จากการสัมภาษณ์

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้นำเสนอการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ด้วยวิธีการศึกษาเอกสารหลักฐานสำคัญ (Documentary research) การสัมภาษณ์บุคคลแบบมีโครงสร้าง (structured interview) จำนวน ๑๐ รูป/คน ได้แก่

๑. พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา), รศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. พระมหาวิชาญ สุริชาโน รักษาการผู้อำนวยการส่วนวางแผน และพัฒนาการอบรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. นายชาญศักดิ์ ปิ่นแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนทานสัมฤทธิ์วิทยา

๔. นางสาวรุ่งตะวัน วัตรนันท์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนประชาอุปถัมภ์

๕. นางสาววาสนา นาพิมพ์ รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษโรงเรียนวัดสมรโกฏิ

๖. นางกัญญา แสงเจริญโรจน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดผาง

๗. นางสาวสุวรรณี เจริญนาน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสำโรง

๘. นายสิทธิชัย โลศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางรักใหญ่(สายอักษรศรี)

๙. นางบุญมี จันทวิมล ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลบางกรวย

๑๐. นางจุฬารณย์ พลอยดั่ง รักษาการผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไพรใหญ่

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดนั้น ได้ที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรีตามหลักไตรสิกขา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๓.๑ ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี ด้านวิชาการ

ด้านวิชาการ ทุกโรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการตามกฎกระทรวงอยู่แล้ว คือ การบริหารงานวิชาการ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕ สำนักงานมาตรฐานการศึกษา

แห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พุทธศักราช ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) และแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พุทธศักราช ๒๕๕๒-๒๕๕๙) ที่ประกอบด้วย “กระบวนการบริหารงานวิชาการ การวางแผนการบริหารงาน การกำหนดยุทธศาสตร์ การนำแผนการบริหารงานวิชาการสู่การปฏิบัติ การนิเทศ ติดตาม และการประเมินผลงานวิชาการ โดยผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะผู้นำทางวิชาการ ที่ต้องแสดงบทบาทสำคัญในการพัฒนาความเป็นผู้นำทางวิชาการ บทบาทการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อการบริหารงานวิชาการ และบทบาทการพัฒนาสถานศึกษาด้านวิชาการ” งานวิชาการจริงๆ และมีความไม่สลับซับซ้อนอย่างที่เข้าใจ หากบุคลากรในสถานศึกษา ทำการศึกษา และจัดระดับความสำคัญให้สอดคล้องกับชีวิต และระบบการดำเนินการในทุกภาคส่วน กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ วิชาเกี่ยวกับศาสนาจะอยู่ในหมวดที่ ๔ คือ สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนใดที่สมัครเข้าโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ จะต้องบูรณาการวิชาพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับรายวิชาในกลุ่ม ๘ สาระการเรียนรู้ให้ได้^๑

สภาพปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านวิชาการ งานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษาทุกที่ ประกอบด้วยงานด้านการจัดหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การใช้สื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การนิเทศการเรียนการสอน การวัดผล และประเมินผล การเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากรทางการสอน การกำหนดแผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ หลักสูตร และการสอน สื่อการสอน กระบวนการปรับปรุงการเรียนการสอน งานเหล่านี้โรงเรียนทำอยู่แล้ว เป็นงานปกติสามัญทั่วไป ที่ครูต้องร่วมมือกันรับผิดชอบ สภาพที่เป็นปัญหา และอุปสรรค คือ “โรงเรียนวิถีพุทธ เป็นโครงการอาสาไม่ใช่ระเบียบ และบังคับว่าต้องทำทุกโรงเรียน ขึ้นกับความสมัครใจของแต่ละโรงเรียนว่าจะสมัครใจเข้าร่วมโครงการหรือไม่ โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการต้องจัดการระบบการบริหารเองโดยจัดระบบการให้สอดคล้องกับแผนการบริหารเดิมที่ทำประจำอยู่แล้ว” สภาพปัจจุบันด้านวิชาการที่เป็นอยู่ คือ “การเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับโรงเรียนที่เน้นในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระ เพราะมีผลต่อ “การสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน หรือที่คุ้นเคยกันในชื่อ O-NET (Ordinary National Educational Test) คะแนนเฉลี่ยด้านวิชาการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มีสัดส่วนไม่เกินร้อยละ ๑๐ ของข้อสอบ ทำได้อย่างเดียวที่เข้มข้น และเป็นบังคับแกน คือ กิจกรรมลักษณะเข้าค่ายคุณธรรม ครั้งละไม่เกิน ๒ คือ ๓ วัน และเป็นกิจกรรมภาคบังคับ”^๒

สภาพปัจจุบัน และปัญหาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อวิชาการ มองจากวิชาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระ ไม่พบว่าวิชาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาจะเป็นอุปสรรคใดๆ ตรงข้ามเป็นการ

^๑สัมภาษณ์ พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปัญโญ), รศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^๒สัมภาษณ์ พระมหาวิชาญ สุวิชาโน, รักษาการผู้อำนวยการส่วนวางแผน และพัฒนาการอบรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

เสริมสร้างความเข้มแข็ง และความสมบูรณ์ให้กับผู้เรียนมากกว่า อุปสรรคกลับอยู่ที่ตัววิชา และพัฒนาวิชาศาสนาพุทธให้มีความสำคัญต่อระบบการศึกษามากกว่า เพราะว่า “พระราชบัญญัติการศึกษาปัจจุบันเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โรงเรียน ชุมชน และสถาบันทางศาสนาเป็นองค์ประกอบ โรงเรียนวิถีพุทธหากจะให้ความก้าวหน้าผู้บริหารต้องบริหารจัดการเอง โดยตั้งวัด และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม วัดเป็นตัวประสาน และสนับสนุนด้านงบประมาณ ชุมชนโดยองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณสนับสนุนลักษณะงบบุคลากรตามระเบียบการสามารถทำได้ โดยจัดกิจกรรมสนับสนุนเป็นโครงการๆ เช่น โครงการส่งเสริม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมประเพณี” โครงการลักษณะนี้ อุปสรรคคือ “วัดไม่ต้องการสนับสนุนส่วนมากจะปฏิเสธโดยมักอ้างว่าทางราชการมีงบอยู่แล้ว หรือ วัดไม่มีปัจจัย ชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ และไม่เห็นความสำคัญ ปัญหาเดิมๆ คือ โรงเรียนต้องทำโครงการโดยโยกงบประมาณ โดยมากก็เสี่ยงต่อการตรวจสอบการใช้เงินผิดประเภท ผู้บริหารโรงเรียนจึงมักไม่เสี่ยงสมัครเข้าโครงการแล้วปล่อยไว้เพราะทำไปไม่ได้ติดขัดเรื่องงบประมาณ”^๓

สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อวิชาการโดยตรงไม่มี ในระยะยาวจะมีและมาก ส่งผลต่อระบบการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา และจะทำให้นักเรียนไม่สนใจที่จะเรียนวิชานี้อย่างจริงจัง เข้าร่วมกิจกรรมตามกฎของโรงเรียนน่าจะพอ เพราะคะแนน O-NET หนึ่งร้อยคะแนน ปล่อยไปสัก ๑๐ คะแนน เหลืออีก ๙๐ อย่างไรก็ตาม แนวโน้มนักเรียนจะคิดอย่างนี้ และนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น เพราะผู้สอนก็สอนอย่างไม่ได้เน้น ผู้เรียนก็เรียนตามกฎของโรงเรียน วิชาพระพุทธศาสนาสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธจะมีแต่โครงการ ผู้บริหารบางท่านไม่สนใจ ก็จะค่อยๆ คลายความสำคัญไปเอง และเลือนหายไปที่สุด อยู่เพียงแค่ตำราสอนผู้สอนก็สอนตามตำรา ผู้เรียนก็เรียนเพื่อรักษาระดับให้มีวิชาเต็มตามกลุ่มสาระวิชานั้น นี่คือสภาพความจริง และเป็นปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้นทุกพื้นที่ โรงเรียนเกือบทุกโรงเรียน สมัครเข้าเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ แต่เมื่อได้เป็นแล้วเป็นแต่ในนามเท่านั้น ไม่ได้พัฒนาต่อยอด หรือ หาวิธีการให้กิจกรรมทุกอย่างดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และถึงเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้^๔

สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่เป็นอุปสรรคด้านวิชาการ งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕ มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วย

^๓สัมภาษณ์ นายชาญศักดิ์ ปิ่นแก้ว, ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนทานสัมฤทธิ์วิทยา, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^๔สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งตะวัน วัตรนันท์, รองผู้อำนวยการโรงเรียนประชาอุปถัมภ์, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

เจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัวรวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผลรวมทั้งวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ “การบริหารวิชาการในยุคปฏิรูปการศึกษา โรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะมีโอกาสในการตัดสินใจมากขึ้น ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจทางการศึกษา ที่ให้สถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะต้องปรับตัวอย่างมาก ผู้บริหารจะต้องรู้ เข้าใจ และมีทักษะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ” โรงเรียนมีแนวทางการบริหารวิชาการที่สอดคล้องกับทุกฝ่ายที่รับผิดชอบ “สภาพปัญหาทางด้านวิชาการ เนื่องจากโรงเรียนสมัครเข้าเป็นสมาชิกในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ แต่เมื่อได้รับการตอบรับแล้วไม่มีการเรียกประชุมหรือแจ้งข่าวใดๆ ที่เป็นผลทางลบหรือบวก โรงเรียนดำเนินการเกี่ยวกับงานคุณธรรมจริยธรรม เพราะโรงเรียนเป็นโรงเรียนที่ได้รับการจัดตั้งโดยวัดมาแต่เดิม และพื้นที่ตั้งก็เป็นพื้นที่ของวัดมาแต่ต้น การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน โดยจัดโครงการเข้าค่ายคุณธรรม และโครงการที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงศีลธรรมคุณความดีที่ควรประพฤติปฏิบัติ”^๕

โครงการโรงเรียนวิถีพุทธเป็นโครงการที่ดีมากๆ เป็นโครงการที่นำระบบการศึกษากลับเข้าสู่วัดโดยที่มีหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลาง แต่เดิมการศึกษาของชาติ เริ่มต้นจากวัดมีพระสงฆ์เป็นผู้นำเรื่องคุณธรรมจริยธรรม “สภาพปัญหาสำหรับโรงเรียนวัดประดู่ในทรวงธรรมไม่มีผลโดยตรงไม่ว่าจะเป็นด้านใด เพราะโรงเรียนสมัครแล้วแต่ไม่มีการต่อยอด ระบบต่างๆ จึงไม่ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เน้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระ ในส่วนพระพุทธศาสนาก็นั่นในส่วนสาระกลุ่มที่ ๔ คือ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ศาสนาแยกออกมาเป็นพระพุทธศาสนา นักเรียนที่ไม่ใช่ชาวพุทธก็ต้องเรียนแต่เมื่อจะทำกิจกรรมทางศาสนาโรงเรียนจัดพื้นที่ไว้ให้ ส่วนกิจกรรมเสริมทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนก็มีอยู่แล้ว โดยนำนักเรียนทุกระดับชั้นเข้าค่ายคุณธรรมร่วมกัน ครั้งละ ๒ คืน ๓ วัน ณ สถานที่ที่โรงเรียนกำหนดเลือก และใช้พระสงฆ์ผู้มีทักษะด้านการอบรมมาเป็นวิทยากร คณะครูคอยดูแลอำนวยความสะดวกจะจัดทุกชั้น และทุกภาคการศึกษา”^๖

^๕สัมภาษณ์ นางสาววาสนา นาพิมพ์, รองผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนวัดสมรโกฏิ (อยู่พุนราชบุรีบำรุง), ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^๖สัมภาษณ์ นางกัญญา แสงเจริญโรจน์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดผาง, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

งานวิชาการเป็นงานสำคัญ โรงเรียนต้องกำหนดแผนประเมินแผน และนำแผนสู่การปฏิบัติ และนำกลับมาประเมินอีกครั้งเพื่อปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่อง แล้วนำกลับไปใช้จริงอีกครั้ง “โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ที่ผ่านมามีปัญหาโดยตรงต่อโรงเรียน แต่ถ้าหากโรงเรียนเข้าสู่โครงการเต็มรูปแบบ จะส่งผลอยู่บ้าง ด้านงบประมาณ และบุคลากรที่ต้องเตรียมการ และพัฒนาให้สอดคล้องกัน ปัญหาอยู่ที่ผู้บริหาร และผู้รับผิดชอบโครงการจะต้องจัดหา การจัดหางบประมาณสนับสนุนจะเป็นอุปสรรคต่อระบบที่มันเดินตามกระบวนการอยู่แล้วภายใต้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕ ในส่วนของกิจกรรมทางด้านเสริมทักษะหรือกระบวนการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม แม้ว่าโรงเรียนไม่ได้อยู่ในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธก็ทำอยู่แล้ว เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะความรู้ และแนวทางการดำเนินชีวิตในสังคมของนักเรียนว่าต้องมีธรรมในชี้นา”^๗

สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่เป็นอุปสรรคด้านวิชาการ งานวิชาการของโรงเรียนในสภาพปัจจุบัน ในมิติของโรงเรียนตามหลักการ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตรา ๗ ในกระบวนการเรียนรู้อย่างมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษา และส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง “ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติตามมาตราที่ ๗ รัฐต้องส่งเสริมศาสนา ฯลฯ นั้นครอบคลุมถึงโครงการโรงเรียนวิถีพุทธด้วย ตามความเข้าใจของสังคมและปัจเจกบุคคล แนวทางปฏิบัติกลับตรงข้าม แผนระบบการเรียนต้องอยู่ภายใต้กรอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่ม สังคม ศาสนา และวัฒนธรรมอยู่ในลำดับที่ ๔ วิชาการเหล่านี้เมื่อมองจาก การสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน หรือ o-net (Ordinary National Educational Test) มีคะแนนไม่ถึงร้อยละ ๑๐ รวมทั้ง ๓ วิชา สถานศึกษา และคณะผู้สอนต้องวางกรอบ และดุลยพินิจว่า ต้องให้นักเรียนสอบผ่านตามเกณฑ์ โดยที่เกณฑ์มาตรฐานจะอยู่ที่สัดส่วนวิชา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ นอกนั้นเป็นภาษาไทยรวมแล้วต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๘๐ จึงจะผ่าน เพราะฉะนั้นนักเรียนจึงยอมทิ้ง ๑๐ เปอร์เซ็นต์ของคะแนน นี่เป็นปัญหา และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาโรงเรียนในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธให้ก้าวสู่ระบบอย่างสมบูรณ์ และถึงเป้าหมายได้เร็ว”งานวิชาการเป็นงาน

^๗สัมภาษณ์ นายบำรุง ไทยประยูร, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสำโรง (สิริราษฎร์ราษฎร์วิทยวิทยา), ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

ที่มีความสลับซับซ้อน ต้องใช้ทั้งศาสตร์ และศิลป์ การบริหารจึงสลับซับซ้อน “โครงการโรงเรียนวิถีพุทธเริ่มต้นประมาณ ๑๕ ปีที่ผ่านมา มีโรงเรียนสมัครเข้าโครงการมากมายทั่วประเทศมากกว่า ๕๐๐ โรงเรียน ทุกเขตพื้นที่การศึกษาในทุกภาค แต่การขับเคลื่อนในระยะแรกเริ่มดีมากหลังจากนั้นมีแต่ทรงๆ และเจียบหายไป เพราะไม่มีการต่อยอด และเสริมต่อ ผู้บริหารทำเพื่อหวังตำแหน่ง เมื่อผ่านแล้วก็หยุดนิ่ง หรือ ย้ายไปสู่โรงเรียนใหม่ ผู้บริหารต่อมาไม่สานต่อ และให้ความสำคัญ หรือเป็นเพราะผู้บริหารท่านนั้นไม่ใช่พุทธมามกะ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธจึงหยุดชะงักเรื่อยมา ในส่วนวิชาการ สิ่งที่เป็นปัญหาและเป็นอุปสรรค คือ บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง โรงเรียนหวังพึ่งพระสงฆ์ที่จะมาสอนในส่วนวิชาการ กลับเป็นว่าพระสงฆ์เองไม่มีเวลาพอ เพราะติดงานคณะสงฆ์ พระสงฆ์แกนนำต้องทำหน้าที่ทางการคณะสงฆ์ ส่วนพระสงฆ์นักเผยแผ่กลับมีแนวทางการสอนเข้ากับระบบไม่ได้ นักเรียนเรียนแล้วไม่มีความสุข ไม่เข้าใจ สอนแบบวิชาการ และบูรณาการให้แก่นันทนาการไม่ได้ ตลกก็ตลกเกินไป สาระไม่เกิด เหล่านี้คือ สภาพปัญหา และเป็นอุปสรรคต่อระบบมาก”^๔

หลักสูตรเป็นประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทั้งประสบการณ์ในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ เจตคติ และทักษะที่สำคัญแก่ชีวิต เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ “สภาพปัจจุบัน และปัญหาด้านวิชาการ หลายพื้นที่ทั้งปัจเจกบุคคล และภาพรวม มองว่าโครงการโรงเรียนวิถีพุทธมีปัญหา และประสบปัญหา เพราะขาดงบประมาณสนับสนุน โรงเรียนใดที่เข้าโครงการ หากต้องการให้โครงการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง สู่เป้าหมายที่วางไว้ ก็ต้องดิ้นรนหางบประมาณสนับสนุนเอง โชคดีในรอบหลายปีที่ผ่านมา ผู้บริหารเคยผ่านประสบการณ์นี้มาแล้วจากโรงเรียนอื่นที่ท่านเป็นผู้อำนวยการ จึงสามารถบูรณาการดึงให้ วัด บ้านหรือชุมชนโรงเรียน มาประสานเป็นหนึ่งเดียวกันได้ และขับเคลื่อนไปได้อย่างเป็นระบบ” ในการบริหารวิชาการตามหลักสูตรที่มี ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สิ่งสำคัญ คือ “ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาที่ตนรับผิดชอบก่อนที่จะดำเนินงานทางวิชาการด้านอื่นๆ ต่อไป นั่นคือจะต้องศึกษา และสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะหรือสภาพของพื้นที่บริเวณที่ตั้งของสถานศึกษา อาคารสถานที่บุคลากรทุกประเภทที่มีอยู่ วัสดุครุภัณฑ์ และอุปกรณ์ เพราะข้อมูลที่ได้จากการสำรวจองค์ประกอบหรือปัจจัยที่สำคัญดังกล่าวนี้อาจช่วยให้ผู้บริหารเกิดแนวคิดว่าจะวางแผนหรือพัฒนาสถานศึกษาของตนอย่างไร หรือให้เป็นไปในทิศทางใดเพื่อให้การใช้หลักสูตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือสอดคล้องกับเป้าหมาย จุดมุ่งหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตร รวมทั้ง

^๔สัมภาษณ์ นายสิทธิ โลศิริ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางรักใหญ่ (สายอักษรศรี), ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

จุดประสงค์ของการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆ ที่สามารถเปิดสอนในสถานศึกษาของตนเอง”^๙

การบริหารงานวิชาการที่โรงเรียนทำอยู่ เป็นการจัดหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ พร้อมกับการศึกษาหลักสูตร ให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การกำหนดจุดมุ่งหมายหลักสูตร การเลือกเนื้อหาวิชา การจัดหาเอกสารประกอบการสอนไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา โครงการโรงเรียนวิถีพุทธเป็นโครงการที่สถานศึกษาต้องบูรณาการให้สอดคล้องกับหลักสูตรเดิม และมีการพัฒนาสอดคล้องกับสภาพสังคม เพื่อให้โครงการอยู่ได้อย่างยั่งยืน โดยโครงการโรงเรียนวิถีพุทธเป็นโครงการที่สังคมคาดหวังว่าจะเป็นโครงการที่เติมเต็มให้กับระบบการศึกษาไทย โดยเฉพาะระบบคุณธรรมจริยธรรมที่ย่อนยาน สังคมมีแต่การทุจริต คดโกง การปลูกฝังหลักธรรมคุณธรรมจริยธรรมในเยาวชนที่ถูกต้อง ผ่านโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีสู่สังคม และเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสม กลับเป็นปัญหา และเป็นอุปสรรคเพราะความไม่สมบูรณ์ของระบบ ส่งผลให้โครงการต้องหยุดชะงัก และไม่ก้าวหน้าอย่างที่คาดหวัง^{๑๐}

๔.๓.๒ ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี ด้านงบประมาณ

สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ด้านงบประมาณ สภาพปัญหาด้านงบประมาณ เป็นงานหนัก และงานหลักอีกหนึ่งงานสำหรับสถานศึกษาทุกที่ เพราะงบประมาณเป็นงานสนับสนุนที่สำคัญ งานอื่นๆ จะก้าวหน้าหรือไม่อยู่ที่งบประมาณเป็นหลัก “การบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนมุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้ จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา อันจะส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน”^{๑๑}

งานงบประมาณที่ส่งผลโดยตรงต่อการบริหารโครงการโรงเรียนวิถีพุทธโดยที่งบประมาณที่ได้มาต้องใช้ให้สอดคล้องกับกรอบ คือ “เพื่อให้โครงการโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณมีความอิสระ คล่องตัว โปร่งใสตรวจสอบได้ เพื่อเป้าหมายที่กำหนด คือ ได้ผลผลิตผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงของการบริหารจัดการตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณ และเพื่อให้

^๙สัมภาษณ์ นางบุญมี จันทวิมล, ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลบางกรวย (วัดศรีประวัติ), ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๐}สัมภาษณ์ นางจุฬารณีย์ พลายดั่ง, รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไทรใหญ่ (นนทิวาการราษฎร์บำรุง), ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๑}สัมภาษณ์ พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา), ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

โครงการโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้อย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ”งบประมาณที่จะพัฒนาโครงการโรงเรียนวิถีพุทธให้เกิดความเจริญก้าวหน้าตามที่มุ่งหวังนั้นในความเป็นจริงไม่มีเพราะ “โรงเรียนวิถีพุทธไม่ใช่แผนการพัฒนาระบบการศึกษาของชาติ แต่เดิมโดยตรง เช่นเดียวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ที่มียุทธศาสตร์การขับเคลื่อน

เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง กลับไม่เน้นคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา และโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ส่งผลให้มีอุปสรรคที่เกิดจากปัญหางบประมาณที่รัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ทำแผนเพื่อพัฒนาต่อยอดโครงการโรงเรียนวิถีพุทธตลอด ๑๐ กว่าปีที่ผ่านมา” โรงเรียนวิถีพุทธเป็นหนึ่งในโครงการที่คณะครู และผู้บริหารสถานศึกษานำมาปรับปรุงประยุกต์ใช้เพื่อขอตำแหน่งทางวิชาการของครู และผู้บริหาร เพื่อได้ตำแหน่งก็จะหยุด และโครงการก็จะไม่ได้รับการพัฒนาต่อยอด “ปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้นส่วนมากจะเป็นอย่างนี้ และบางโรงเรียนสมัครร่วมโครงการแต่ไม่ได้รับการพัฒนาต่อยอดอย่างจริงจัง เพราะถือว่าโรงเรียนมีโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามกฎหมายระเบียบทั้งกระทรวง และทั้งสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาสนับสนุนด้านงบประมาณอยู่แล้ว ทำตามที่กระทรวงกำหนดเน้นรายวิชาใน ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ให้เข้มข้นไว้ก็เพียงพอ”^{๑๒}

สภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่องานด้านงบประมาณสำหรับโรงเรียนที่สมัครเข้าโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ คือ งบประมาณที่จะนำมาพัฒนาโครงการให้ก้าวหน้าไม่มี ผู้บริหารจะต้องสร้างระบบ และกระบวนการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนโครงการนี้ให้รู้ตงหน้าเอง โดยอาศัยสถาบันศาสนา คือ วัดในพระพุทธศาสนา ชุมชน และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยใช้งบอุดหนุน และงบพิเศษอะไรก็ได้ ที่นำมาใช้แล้วไม่ส่งผลกับผู้อนุมัติ และผู้ปฏิบัติในทางวินัยการเงิน และอื่นๆ เพื่อความอยู่รอด และปลอดภัย โรงเรียนหลายโรงเรียนไม่พยายามใช้กลยุทธ์นี้ ส่งผลให้โรงเรียนที่เข้าโครงการโรงเรียนวิถีพุทธต้องหยุดชะงักโครงการ ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร^{๑๓}

สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่เป็นอุปสรรคด้านงบประมาณ งานงบประมาณเป็นงานที่มีระบบระเบียบแบบแผนในการเบิกจ่ายของกรมบัญชีกลางกำกับอยู่แล้ว “งบประมาณทุกส่วนจะถูกระบุไว้แล้ว ว่าโรงเรียนได้รับอนุมัติถูกระบุเป็นส่วนๆ อยู่แล้ว ในส่วนโครงการโรงเรียนวิถีพุทธจะมีอยู่ในงบประมาณ เพราะเป็นโครงการของผู้บริหารที่ไม่ได้ทำโครงการอยู่ในข้อบังคับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นอยู่ดีที่ผู้บริหารจะต้องแสวงหาเงินนอกงบประมาณมาสนับสนุนโครงการให้ขับเคลื่อนไปได้อย่างที่โรงเรียนกำหนด

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระมหาวิชาญ สุวิชาโน, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายชาญศักดิ์ ปิ่นแก้ว, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

เป้าหมายไว้ และเงินสนับสนุนจะต้องไม่กระทบกระเทือนเงินงบประมาณประจำที่ทางราชการอนุมัติ” งบประมาณที่จะพัฒนาโครงการโรงเรียนวิถีพุทธไม่ได้ถูกจัดสรรมาให้สถานศึกษาแต่เดิมแล้ว สิ่งที่เป็น ปัญหา และอุปสรรค คือ “โรงเรียนที่สมัคร และได้รับเข้าเป็นสมาชิกแล้วจะไม่เดินหน้า สามเหตุผลหลัก มีหลายปัจจัย คือ ๑) ตัวผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ และความจำเป็น ๒) เงินงบประมาณที่จะใช้ในโครงการ ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบ จัดหาเองโดยไม่ให้ส่งผลกระทบต่องบที่มีอยู่ ๓) ผู้บริหาร และ คณะไม่มีบารมีเพียงพอที่จะประสานงานให้เกิดเป็นรูปธรรมเพราะติดขัดเรื่องงบประมาณ ความจริงมี ประเด็นอื่นๆ อีกมากที่เป็นประเด็นปลีกย่อย โครงการโรงเรียนวิถีพุทธจึงเป็นโครงการที่มองแล้วสวยดี แต่ ขาดปัจจัยอุดหนุนเรื่องงบประมาณ ทำให้ต้องหยุดอยู่กับที่ ไม่พัฒนาให้เดินไปได้อย่างที่ควรจะเป็น”^{๑๔}

งบประมาณในการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาให้ โรงเรียนที่เข้าโครงการได้ใช้ในการพัฒนาต่อยอดให้โครงการดำเนินไปได้อย่างครบวงจรไม่อยู่ในแผน ดำเนินการด้านงบประมาณ เพราะโครงการโรงเรียนวิถีพุทธเป็นโครงการแบบสมัครใจที่จะทำ และไม่ มีงบให้จากรัฐบาล หากโรงเรียนใดเข้าโครงการก็จัดหางบประมาณมาดำเนินการเอง เป็นเรื่องยุ่งยาก สำหรับโรงเรียนที่ไม่พร้อม^{๑๕}

สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่เป็นอุปสรรคด้านงบประมาณ งานงบประมาณสภาพปัจจุบัน สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ ดำเนินการในการบริหารงบประมาณที่ได้รับมี ๓ ประเภท ดังนี้ ๑) เงินงบประมาณ ๒) เงินนอก งบประมาณ และ ๓) เงินรายได้แผ่นดิน และเงินอุดหนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^{๑๖}

โรงเรียนสามารถนำเงินอุดหนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับว่าจะมี งบอุดหนุนมากน้อยเพียงใด และมีเงื่อนไขอะไรบ้าง “สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ คือ งบโดยตรงที่จะพัฒนาโครงการให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ไม่มีโรงเรียน ต้องจัดหาเองเป็นส่วนมากโรงเรียนมีโครงการอื่นๆ ที่ต้องจัดการ และมีงบประมาณที่ชัดเจนอยู่แล้ว จำเป็นที่จะต้องนำงบส่วนอื่นๆ ที่ไม่สำคัญ แต่ไม่มีโครงการใดที่ไม่สำคัญ จึงเป็นอุปสรรคโดยตรง ที่โรงเรียนต้องหยุดโครงการ และไม่พัฒนาให้เดินหน้าอย่างต่อเนื่อง”แม้ว่าโครงการโรงเรียนวิถีจะเป็น โครงการดีอย่างไร แต่ปัญหาสำคัญอยู่ที่งบประมาณสนับสนุนไม่มี โรงเรียนต้องทำคูชานกับโครงการ ประจำที่โรงเรียนทำแล้วแบ่งสัดส่วนให้สอดคล้องกัน เป็นการบริหารจัดการที่ไม่ลงตัวนักแต่ก็มีผล ในระยะยาวที่ทำให้โครงการโรงเรียนวิถีพุทธเดินหน้าไปได้อย่างต่อเนื่อง “โรงเรียนจัดกิจกรรมทุก กิจกรรมที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม และประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน และชุมชนทราบว่าโครงการใด

^{๑๔}สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งตะวัน วัฒนันท์, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๕}สัมภาษณ์ นางสาววาสนา นาพิมพ์, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๖}สัมภาษณ์ นางกัญญา แสงเจริญโรจน์, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

อยู่ภายใต้เงื่อนไขของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ และสนับสนุนโครงการโดยงบประมาณ เป็นการบริหารจัดการเพื่อให้โครงการโรงเรียนวิถีพุทธอยู่ได้โดยไม่ต้องถูกยกเลิก แต่การขับเคลื่อนค่อนข้างล่าช้า”^{๑๗}

สภาพปัจจุบัน และปัญหาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียน ด้านงบประมาณ คือ ไม่มีงบประมาณที่สนับสนุนโครงการ โครงการจึงต้องก้าวไปอย่างช้าๆ เพราะไม่มีงบที่รองรับโครงการ การขับเคลื่อนจึงต้องทำคู่ขนานกับโครงการอื่นๆ ที่สอดคล้องกัน และทำให้มีกรอบ และเป้าหมายที่ชัดเจน ชำบ่างแต่มีกรอบ และมีเป้าหมายที่เด่นชัด^{๑๘}

สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่เป็นอุปสรรคด้านงบประมาณ งบประมาณสำหรับใช้กับโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ทราบกันโดยทั่วหน้าว่าไม่มี เพราะโครงการโรงเรียนวิถีพุทธเกิดจากคณะสงฆ์ และร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ คือ “สถานศึกษาสมัครเข้าโครงการโดยสมัครใจไม่บังคับ ถ้าผู้บริหารมีความสามารถ และมีศักยภาพก็ทำได้ และทำโดยไม่มีงบประมาณภาครัฐ รัฐไม่ได้ลงทุน ผู้บริหารต้องใช้ทักษะกลยุทธ์จัดหาเงิน เพื่อสนับสนุนให้โครงการให้ขับเคลื่อนไปได้ สภาพปัญหา คือ

โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ต้องร่วมมือกันอย่างมั่นคง ระหว่างองค์กรทางศาสนา คือวัด ชุมชนในพื้นที่ ส่วนราชการหรือโรงเรียน ต่างต้องการความร่วมมือกันอย่างเป็นปึกแผ่น วัด และชุมชนสามารถจัดหางบประมาณ และให้คำชี้แนะด้านวิชาการ ส่วนโรงเรียนเมื่อได้งบประมาณมาแล้วต้องจัดสรรให้เข้ากับกระบวนการ และดำเนินการให้เป็นระบบ”^{๑๙}

สภาพปัจจุบัน และปัญหาเกี่ยวกับโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ คือ งบประมาณซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ เป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อน ให้โครงการเดินหน้าได้อย่างคล่องตัว การขับเคลื่อนที่ผ่านมาต้องใช้งบจากส่วนอื่นๆ มาเพื่อพุง และให้โครงการดำเนินไปได้ แต่ช้า และมีอุปสรรคมาก หากต้องการให้โครงการโรงเรียนวิถีพุทธดำเนินต่อไป คงต้องปรับโครงสร้างโครงการให้ถูกต้องมีระบบ และมีพระราชบัญญัติรับรองพร้อมเงินงบประมาณ แต่ละโรงเรียนจะต้องมีبودหนุนในรูปแบบงบประจำจะส่งผลให้งานดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง^{๒๐}

๔.๓.๓ ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ด้านบุคลากร

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายบำรุง ไทยประยูร, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายสิทธิ โลศิริ, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางบุญมี จันทวีผล, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นางจุฬารัตน์ พลอยด้วง, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่เป็นอุปสรรคด้านบุคลากร งานบุคลากรของโรงเรียนเป็นไปตามกระบวนการบริหาร และกฎกระทรวงว่าด้วยระเบียบ และแนวปฏิบัติข้าราชการครู และข้าราชการพลเรือน ในส่วนของสถานศึกษาด้านอื่นที่ผ่านมาโรงเรียนสวนอนันต์ไม่มีปัญหาในภาพรวม สำหรับโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ต้องยอมรับว่า “โครงการประสบปัญหาอยู่มาก หากนำโรงเรียนเข้าสู่โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เพราะงบประมาณที่จะนำมาใช้ในโครงการเต็มรูปแบบไม่มี ต้องอาศัยวิธีโยกย้ายงบประมาณหรือการแปรงบประมาณ จากโครงการอื่นๆ ที่ไม่มีความสำคัญ และจำเป็นแต่มีแผน และมิงบมาใช้ ลักษณะ และวิธีการนี้แม้เสี่ยงต่อระเบียบแบบแผนผู้บริหารโรงเรียน และผู้รับผิดชอบหลายคนในหลายพื้นที่ก็นิยมทำ แต่ท่านเหล่านั้นต้องมีประสบการณ์ และบารมีมากพอ และต้องได้รับความร่วมมือ ความเห็นชอบ และความเชื่อใจ ไม่เช่นนั้นจะถูกร้องเรียนกลั่นแกล้ง นานาประการ ส่งผลให้อาจถูกตั้งกรรมการสอบสวน พักงาน ถูกย้าย ปรากฏการจริงเหล่านี้เกิดขึ้นบ่อยมาก หลายท่านรอดตัวมีหลายท่านที่โชคร้าย จึงไม่มีใครต้องการเสี่ยงทำโครงการนี้ หากไม่มีผู้สนับสนุน ซึ่งผู้สนับสนุนที่ดีที่สุด คือ วัด และชุมชน ร่วมมือกัน และหางบมาให้โรงเรียนก็สามารถขับเคลื่อนโครงการนี้ได้ และผู้เรียนก็จะได้ประโยชน์ที่มีทั้งความรู้ และทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรม”งานทุกงานของสถานศึกษาในสภาพสังคมปัจจุบันขับเคลื่อนโดยเงินหรืองบประมาณ “บุคลากรในสถานศึกษามีปัญหาที่สวัสดิการหรือเงินเดือนน้อยกว่างานในอาชีพอื่นๆ แต่ภาระงาน และความรับผิดชอบมากกว่าหลายเท่า โครงการโรงเรียนวิถีพุทธเป็นโครงการที่ออกมาตามความคิด และความประสงค์ของผู้บริหารระดับสูงในขณะนั้น ไม่มิงบประมาณให้มาเพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะ และความพร้อมในด้านนี้ หรือ จัดจ้างบุคลากรที่มีภูมิความรู้ และทักษะประสบการณ์ที่สามารถพัฒนาต่อยอดขับเคลื่อนโครงการสู่เป้าหมายที่กำหนดได้เร็ว กลับติดขัดทั้งงบประมาณ และต้องให้ครูประจำที่มีอยู่มารับผิดชอบ ปัญหาที่ตามมา คือ ครูมีงานล้นมือ งานสอนงานอบรมงานประชุม

สรุปงานเกี่ยวกับโครงการที่ไม่ใช่งานหลักต้องพักต้องหยุดไว้ นี่คือนสภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญ โรงเรียนทุกโรงเรียนประสบ และพบเจอ” โรงเรียนใดหากมีผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ และมีบารมีพอก็สามารถขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนวิถีพุทธให้ถึงเป้าหมายได้ง่าย และประสบความสำเร็จ นักเรียนมีทักษะทางหลักธรรมในพระพุทธศาสนา สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดผลดีกับตนเอง และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมประเทศชาติได้ อย่างเหมาะสม โรงเรียนที่เข้าโครงการโรงเรียนวิถีพุทธเมื่อได้รับอนุมัติว่าเป็นแล้วสิ่งที่ตามมาคือ “โรงเรียนต้องจัดหาครู และผู้เชี่ยวชาญภายใต้เงื่อนไขว่าต้องอยู่ในกรอบของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระวิชา เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบ และการประเมินงานบุคลากรที่เป็นอุปสรรค และสร้างปัญหาอย่างต่อเนื่อง คือ บุคลากรไม่มีทักษะ และไม่อยู่ในสาย ไม่มีแผนรองรับ สุดท้ายต้องใช้ระบบการเดิมๆ คือ ให้ครูประจำรับผิดชอบ และช่วยกันรับผิดชอบร่วมกัน”สภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่องานบุคลากรในภาพรวม คือ “ระบบการศึกษาของชาติ

ปัจจุบันยึดโยงอยู่กับระบบหลายระบบ เช่น สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ “สมศ.” เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งของประเทศไทย ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา และมีอิทธิพลมาก และยังมีระบบ “การสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน หรือที่คุ้นเคยกันในชื่อ o-net (Ordinary National Educational Test) นักเรียนจะต้องสอบให้ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ ๘๐ ขึ้นทุกวิชาจึงจะได้มาตรฐาน และผ่านเกณฑ์ เงื่อนไขสำคัญยิ่งที่สถานศึกษาจะต้องคิด และทำให้สอดคล้อง กับ ๓ องค์การนี้ โครงการวิทย์พุทจึงเป็นโครงการที่ลดความจำเป็น และความสำคัญไปโดยสิ้นเชิง”^{๒๑}

สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่เป็นอุปสรรคด้านบุคลากร ของโรงเรียนสวนอนันต์ คือ การขาดงบประมาณส่งเสริมเพื่อพัฒนาบุคลากรเฉพาะทางอย่างต่อเนื่อง ที่ผ่านมาได้แต่อาศัยสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หากมีหนังสือส่งมาเพื่อให้โรงเรียนส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการอบรมความรู้ด้านพระพุทธศาสนาก็จะส่งเจ้าหน้าที่เข้าอบรมสัมมนาเพราะถือเป็นการพัฒนาบุคลากรโดยไม่ต้องลงทุน และมหาวิทยาลัยทั้งสอง จะมีคู่มือให้ และพร้อมให้คำแนะนำที่เป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่ง^{๒๒}

สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่เป็นอุปสรรคด้านบุคลากร งานบุคลากร เป็นงานที่สถานศึกษาบริหารจัดการภายใต้เงื่อนไขของกระทรวง และพระราชบัญญัติการศึกษา ตลอดจนสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (สมศ.) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยมีเขตพื้นที่การศึกษากำกับดูแลอย่างใกล้ชิด กระบวนการบริหารงานบุคคลจึงเป็นในลักษณะที่เบื่องบนกำหนดมา โรงเรียนมีหน้าที่ปฏิบัติตาม เพื่อความเป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ ความเป็นธรรม ขอบธรรม ทุกคนทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย “กรณีโรงเรียนวิทย์พุท ที่เป็นโครงการใครจะสมัครเข้าโครงการก็ต้องดูแลรับผิดชอบเอง งานจะเดินหน้านานน้อยเพียงไรก็ขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้บริหาร และคณะ มองว่าเป็นเรื่องยาก และเป็นสิ่งท้าทายความสามารถของผู้บริหาร หากผู้บริหารมีศักยภาพสามารถ ดึงงบประมาณจากส่วนอื่นมาดำเนินการได้นั้นคือความสำเร็จ และเป็นความภาคภูมิใจของโรงเรียน ชุมชน คณะผู้บริหาร และคณะครูทั้งโรงเรียน รวมถึงนักเรียนด้วย” งานบุคลากรจะมีปัญหาตรงที่ครูที่ทำหน้าที่ต่างก็สอนในสายของตน ไม่ต้องการทำหน้าที่สอนข้ามสาย เพราะหมายถึงฐานความรู้ และความเชี่ยวชาญต้องมีการปรับปรุง และพัฒนา “ครูสอนในกลุ่มสาระวิชาถือว่า ทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมสมบูรณ์ เพราะต่างก็จบสายที่ตนถนัด และเรียนมา วิชาเกี่ยวกับ

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา), ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระมหาวิชาญ สุวิชาโน, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

ศีลธรรม จริยธรรม เป็นวิชาเลือกเสรี แต่ต้องเรียนมีผลต่อคะแนนน้อย การสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน หรือ o-net (Ordinary National Educational Test) ก็มีคะแนนไม่ถึงร้อยละ ๑๐ ทั้งโรงเรียน และนักเรียนต่างตระหนักรู้ว่า โรงเรียนวิถิพุทธเป็นโครงการที่มองแล้วสวยงามแต่ในทางปฏิบัติแม้ไม่ยุ่งยากแต่กระทบต่อระบบการเรียนประจำในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่ม จึงเป็นปัญหา และอุปสรรคที่จะต่อยอดโครงการนี้ให้เป็นระบบ และก้าวหน้าอย่างที่ควรจะเป็น”^{๒๓}

การบริหารงานในส่วนของบุคลากร ในส่วนของโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ มีปัญหาอยู่บ้าง แต่ไม่เป็นอุปสรรค เพราะโรงเรียนมีบุคลากรบางกลุ่มที่ทดแทนในกรณีที่ไม่ได้ เพราะพัฒนาศักยภาพ และทักษะด้านต่างๆ ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และสามารถเสริมในส่วนที่ขาดหายได้ และมีประสิทธิภาพได้มาตรฐาน^{๒๔}

สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่เป็นอุปสรรคด้านบุคลากร งานบุคลากรที่จะใช้ขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ เนื่องจากโครงการเป็นแบบโครงการอาสา ไม่มีกฎข้อบังคับใดๆ ว่าทุกโรงเรียนต้องทำ โครงการตัวโครงการเองคืออยู่แล้ว เพียงแต่เป็นโครงการที่ไม่บังคับ เพราะฉะนั้นบางโรงเรียนจึง ไม่มีการสมัครเพื่อเข้าร่วมโครงการ มันไม่มีความผิดใดๆ “โครงการโรงเรียนวิถิพุทธตัวโครงการ และชื่อโครงการมีความหลากหลายลึกซึ้งเป็นโครงการเติมเต็มระบบการศึกษาของชาติได้ระดับหนึ่ง แต่ต้องบริหารจัดการภายใต้เงื่อนไขของคณะสงฆ์ที่ได้วางกรอบ และแนวปฏิบัติไว้ มองว่าดีมากถูกต้องและเข้าได้กับยุคสมัยตลอดถึงการพัฒนากระบวนการศึกษาที่มีจุดบกพร่องให้เกิดศักยภาพอย่างยิ่ง ปัญหา และอุปสรรค คือ บุคลากร เพราะโครงการนี้ต้องมีพระสงฆ์ร่วมเป็นที่ปรึกษา เป็นผู้ชี้แนะ และสั่งสอน ปัญหาคือ พระสงฆ์ผู้ใหญ่มีงานคณะสงฆ์ล้นมือ ส่วนพระสงฆ์ลูกวัดขาดภูมิรู้ทั้งทางธรรม และทางโลกแม้มีความรู้ระดับเปรียญธรรมและปริญญาทางพุทธศาสนาแต่ไม่มีทักษะด้านการสอน หรือสอนได้ แต่ขาดการบูรณาการเกี่ยวกับศาสตร์อื่นๆ จึงเป็นปัญหาที่ต้องปรับปรุง และแก้ไขอย่างเร่งด่วน”^{๒๕}

โครงการโรงเรียนวิถิพุทธ แม้ว่าจะมีปัญหาด้านบุคลากรอยู่บ้างเพราะในความเป็นจริง คือ “โรงเรียนมีบุคลากรด้านศีลธรรมอยู่แล้ว เป็นครูในส่วนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แต่ในความเป็นจริงครูเหล่านี้สอนได้แต่ไม่ลึกซึ้ง ต่างจากพระสงฆ์หลายๆ ท่านที่สอนได้อย่างลึกซึ้ง เพราะสอนจากประสบการณ์จริง ปฏิบัติจากประสบการณ์ที่ตนเองเคยปฏิบัติ และนำเสนองานวิชาการด้วยลักษณะสอดแทรกองค์ความรู้เรื่องราวๆ ไป ปัญหาคือ ไม่มีเวลาพอที่จะสอนอย่างต่อเนื่องได้ เพราะมีภาระงานทางคณะสงฆ์ การสอนต้องทุ่มเทเวลา และต้องสอนให้ตรงที่โรงเรียนกำหนด และสามารถ

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายชาญศักดิ์ ปิ่นแก้ว, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งตะวัน วัตรนันท์, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นางสาววาสนา นาพิมพ์, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

ประยุกต์ให้เข้ากับศาสตร์อื่นๆ ได้ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาเน้นเพียงหลักธรรม และแนวปฏิบัติ ตลอดถึงการประยุกต์ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมก็เพียงพอ”^{๒๖}

งานบุคลากรที่ส่งผลโดยตรงต่อโรงเรียนโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สภาพปัจจุบัน และปัญหา คือ การดำเนินงานเพื่อหาบุคลากรที่มีทักษะ และประสบการณ์เพื่อสอนวิชาด้านศาสนา และพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับวิชาการอื่นๆ ไม่มีมากพอ คณะสงฆ์ไม่ได้พัฒนาบุคลากรด้านนี้ให้มีทั้งปริมาณ และคุณภาพอย่างเพียงพอ และเหมาะสม^{๒๗}

สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่เป็นอุปสรรคด้านบุคลากร งานด้านบุคลากร สืบเนื่องมาจากการขาดงบประมาณ ที่จะดำเนินงานให้สอดคล้องกัน เมื่อไม่มีงบประมาณ งานบางอย่างจึงต้องหยุดอยู่กับที่หรือให้บางส่วนอื่นๆ ที่เหลือหรือโครงการขาดความจำเป็นจึงจะดึงส่วนนั้นมาใช้ในลักษณะการโอนงบหรือเปลี่ยนแปลงงบประมาณ บางครั้งก็ทำได้แต่บางครั้งก็ติดขัดต้องยกเลิกก็มา “โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ จะดำเนินต่อไปได้ ต้องมีแหล่งเงินทุนสนับสนุน พัฒนาบุคลากร และสร้างสื่อการสอน ตลอดถึงสร้างสถานที่เฉพาะที่มีสภาพแวดล้อมเอื้อต่อผู้เรียน และสร้างภูมิทัศน์ของโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่ร่มรื่นมอง และสวยงามสบายตา จะเป็นการส่งเสริมโรงเรียนให้สอดคล้องกับโครงการโรงเรียนวิถีพุทธได้อย่างมาก”^{๒๘}

งานบุคลากรของโรงเรียนแม้ไม่มีความยุ่งยาก เพราะมีระบบการเรียนการสอนที่ อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรที่จำเป็น คือ “บุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทาง และมีความรู้เฉพาะทาง ปัญหาที่พบ คือ บุคลากรมีความรู้แต่ไม่มีทักษะ และประสบการณ์ที่จะบูรณาการศาสตร์ต่างให้ผู้เรียนรู้ และปรับใช้ได้กับชีวิตประจำวัน การเรียนต้องได้ทั้งสาระบันเทิง และนันทนาการ จากประสบการณ์ที่ผ่านมา วิชาเกี่ยวกับศาสนาโรงเรียนได้นิมนต์พระสงฆ์มาเป็นวิทยากร บรรยายลักษณะครูพระช่วยสอน พบว่าหลายรูปสอนได้ดีเด็กชอบ และให้หลักธรรมได้อย่างสอดคล้องกันกับหลักวิชาการอื่นๆ ทั้งทฤษฎี และภาคปฏิบัติ แต่ก็มีบ้างบางรูปที่ไม่มีทักษะ และประสบการณ์มากพอทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย และไม่อยากเรียน”^{๒๙}

งานบุคลากร เป็นปัญหากับโครงการโรงเรียนวิถีพุทธอยู่บ้างในภาพรวม แต่ไม่เป็นอุปสรรคในระดับแผน แต่ไม่เป็นปัญหาใหญ่ที่จะขับเคลื่อนโครงการให้เดินหน้าไปได้ แผนการดำเนินงาน สามารถประยุกต์ปรับเปลี่ยนกันได้ เพื่อความเหมาะสม และสอดคล้องกันในทุกภาคส่วน^{๓๐}

^{๒๖} สัมภาษณ์ นางกัญญา แสงเจริญโรจน์, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายบำรุง ไทยประยูร, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายสิทธิ โลศิริ, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นางบุญมี จันทวีผล, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นางจุฬารัตน์ พลอยด้วง, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

๔.๓.๔ ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๖

สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่เป็นอุปสรรคด้านงานทั่วไป งานทั่วไปของสถานศึกษา ประกอบด้วย “การดูแลพัฒนาอาคารสถานที่ และสาธารณูปโภค การดูแลสุขภาพอนามัยของ บุคลากรในโรงเรียน การบริการงานกิจการหอพัก การส่งเสริมกิจการสหกรณ์ การส่งเสริมการหา รายได้ระหว่างเรียน การสร้างเกียรติภูมิของสถานศึกษา การจัดสวัสดิการครู บุคลากร และนักเรียน การประสานงานคณะกรรมการสถานศึกษา การสร้างความร่วมมือกับชุมชน” กลุ่มงานที่เกี่ยวกับงาน ทั่วไปในสถานศึกษาไม่ได้ระบุว่าทำอะไร และเกี่ยวกับอะไรเป็นลายลักษณ์อักษร และเป็นกฎหมายแต่รู้ กันโดยทั่วไปว่า งานทั่วไปของโรงเรียนจะต้องสอดคล้องกับขอบข่ายภารกิจของกลุ่มสาระการเรียนรู้ และต้องตอบสนองระบบการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕ เกิดขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิ เสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่ เก็บค่าใช้จ่าย และการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นการจัด การศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน รัฐธรรมนูญที่ บัญญัตินี้เป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปการศึกษาไทย ความสำคัญที่ผลที่จะเกิดขึ้นมาน้อยเพียงใด เป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคมที่จะร่วมมือกันในการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้การศึกษาเป็นการศึกษา เพื่อทุกคนอย่างแท้จริง” จะเห็นได้ว่า “งานทั่วไปเป็นงานที่อยู่ในข่ายงานทุกด้าน สอดคล้อง และ สอดรับกันได้อย่างเหมาะสม สถานศึกษาปฏิบัติ และทำอย่างต่อเนื่อง การจัดภูมิทัศน์เพื่อกลมกลืนกับ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธเป็นเรื่องที่สถานศึกษาบางแห่งบางพื้นที่ทำได้ เพราะพื้นที่อำนวย และ เหมาะสม แต่บางพื้นที่บังคับด้วยระบบ และสภาพพื้นที่ไม่อำนวย การจัดภูมิทัศน์จึงต้องคำนึงถึง ความเหมาะสม และความจำเป็น”^{๓๑}

ในภาพรวมแล้วสภาพปัจจุบัน และปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อระบบงานทั่วไปของ สถานศึกษา เพราะเป็นระบบงานที่สถานศึกษาจัดอยู่แล้ว และมีสถานที่เพียงพอต่อการรองรับโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ แม้นไม่มีงบประมาณสนับสนุนก็สามารถเปลี่ยนแปลงปรับปรุงประยุกต์ให้เข้ากันได้ เพียงแต่ งานวิชาการ งบประมาณ และบุคลากรเท่านั้นที่เป็นปัญหา และเป็นอุปสรรคต่อการบริหาร

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา), ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

จัดการโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ^{๓๒}

สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่เป็นอุปสรรคด้านงานทั่วไป งานทั่วไปของสถานศึกษา รวมถึงการก่อสร้างอาคาร และระบบการจัดซื้อจัดจ้าง อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการใช้จ่ายงบประมาณ ตามระเบียบของกรมบัญชีกลาง “สถานศึกษาหรือโรงเรียนปัจจุบันไม่ได้มีเอกภาพเหมือนเมื่อก่อนมีคณะกรรมการสถานศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) และหน่วยงานอื่นๆ อีกมากกว่าโรงเรียนจะได้สิ่งก่อสร้างที่เป็นฐานในการพัฒนาการศึกษาใช้เวลามากกว่าปีหรือมากกว่า ๔ ปี เมื่อได้งบมาจะต้องทำแผนการบริหาร จัดซื้อจัดจ้างประกวดของราคา และกำหนดมาตรฐานราคากลาง ผลคือความล่าช้าเป็นปกติของระบบราชการ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธเป็นโครงการที่ดีมาก หากวางโครงการคู่ขนานให้เข้าระบบ และวางกฎหมายพร้อมงบประมาณการบริหาร เชื่อว่าจะก้าวไปในทิศทางที่ดีมาก มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีระบบการบริหารพร้อมงบประมาณมีกฎหมายรองรับ จะทำให้โครงการมีน้ำหนัก และทิศทางที่ชัดเจน” ที่ผ่านมาโครงการโรงเรียนวิถีพุทธมีงานวิจัยระดับชาติ ระดับมหาดบัณฑิต คุชกุบัณฑิตอย่างหลายชิ้น แต่ไม่ได้นำมาพัฒนาต่อยอด มีการเสนอแนะวิธีแก้ปัญหา วิธีบริหารจัดการจากหลายหน่วยงาน และหลายสถาบัน ผลที่ตามมา คือ “ผู้บริหารระดับสูง มองว่าโครงการเป็นของพระสงฆ์ เพราะมีวิถีพุทธ หากเดินหน้าพัฒนาอย่างเต็มรูปแบบจะส่งผลกระทบต่อศาสนาอื่นๆ ที่อยู่ในประเทศ มันต้องมีโรงเรียนวิถีสานาอื่นๆ เข้ามาด้วยโครงการนี้จึงเป็นโครงการที่ดี แต่ขาดความต่อเนื่อง และความชัดเจนด้านงบประมาณ”^{๓๓}

ในภาพรวมแล้ว แม้ไม่มีการต่อยอดเกี่ยวกับโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ แต่ระบบการเรียนการสอนก็ยังยึดหลักพุทธศาสนา ที่มีโครงการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมประจำปี และส่งเสริมครูให้เข้ารับการฝึกอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้นักเรียนหลงผิดในทางเสื่อมเสีย และพัฒนาศักยภาพครูให้มีทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม ตลอดถึงการ อารธนาพระสงฆ์เข้ามาให้ธรรมหน้าเสาธงเป็นการอบรมแบบรวม และเข้าสอนในชั้นเรียนในช่วงโมงเกี่ยวพระพุทธศาสนา อยู่ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม^{๓๔}

สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่เป็นอุปสรรคด้านงานทั่วไป งานทั่วไปเพื่อส่งเสริมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ในภาพรวม คือ “งานวิชาการ และงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่เป็นงานสนับสนุนงานวิชาการ โรงเรียนเป็นสถานศึกษาเป็นจุดสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นโครงการที่จะเติมเต็มในส่วนที่หายไปของระบบการศึกษาไทย แต่ขาดการวางแผน และความต่อเนื่อง ของโครงการ งานทั่วไปที่จะสนับสนุนส่วนนี้ไม่มีแผนกลยุทธ์ที่เด่นชัด งบประมาณที่จะพัฒนาบุคลากรไม่มี การใช้งบประมาณสนับสนุนหรืองานอุดหนุน และเงินนอกงบประมาณ ไม่มี

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระมหาวิชาญ สุวิชาโน, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายชาญศักดิ์ ปิ่นแก้ว, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งตะวัน วัตรนันท์, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

กฎหมายรองรับ ไม่มีประกาศหรือระเบียบ โรงเรียนจำนวนมาก เมื่อสมัครแล้วก็ต้องหยุด เพราะติดกระบวนการ และขั้นตอนทางราชการ”^{๓๕}

โครงการโรงเรียนวิถีพุทธเป็นโครงการที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือ ขององค์กรทางสังคม ๓ ฝ่าย คือ “คณะสงฆ์โยมมหาเถรสมาคม รัฐบาลโดยผู้บริหารกระทรวง และสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกาศเป็นพันธกิจที่ต้องขับเคลื่อนให้ถึงเป้าหมาย เด็กหรือผู้เรียน ต้องมีภูมิความรู้คู่คุณธรรม ในระยะแรกๆ ไปได้ค่อนข้างดี และมีความก้าวหน้า แต่เมื่อเปลี่ยนรัฐบาล โครงการขาดความต่อเนื่องจากภาครัฐ เหลือเพียงคณะสงฆ์ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” งานที่ส่งเสริมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ คือ “การสร้างพื้นที่เฉพาะในโรงเรียนให้เป็นพื้นที่ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ปัจจุบันใช้ห้องสังฆมณฑล กิจกรรมหน้าเสาธง โดยการนิมนต์พระสงฆ์มาให้อวาท ให้ธรรมเป็นข้อคิด การรับศีล๕ และกิจกรรมถวายสังฆทานเป็นต้น นอกนั้นก็ต้องเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมตามโครงการ ส่วนจะจัดพื้นที่หรือภูมิทัศน์โรงเรียนให้สอดคล้องรองรับงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธทำโดยงบประมาณประจำที่รัฐสนับสนุนให้มาตามแผน และตามกระบวนการ ที่ผ่านมามีทำอยู่แต่ทำอย่างมีขั้นตอน และเป็นไปตามระบบ”^{๓๖}

งานทั่วไปที่โรงเรียนกระทำอยู่ทุกโรงเรียนก็ปฏิบัติอยู่อย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบตามกฎหมายกำหนด ส่วนงานที่สนับสนุนโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนที่มีอยู่ ปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกัน ส่วนจะสร้างใหม่หรือทำให้เป็นพื้นที่เฉพาะนั้นทำไม่ได้เพราะไม่มีงบประมาณสนับสนุนโดยเฉพาะ^{๓๗}

สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่เป็นอุปสรรคด้านงานทั่วไป โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เกิดขึ้นท่ามกลางวิกฤตทางสังคม ระบบศีลธรรมเสื่อมสลาย ความประพฤติปฏิบัติระหว่างบุคคลไม่เป็นไปตามแบบอย่างชาวพุทธที่ดี ผู้ใหญ่ในบ้านเมือง จะเล็งเห็นว่าการศึกษาจะช่วยแก้ปัญหาได้ในระยะยาว โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และใช้หลักพุทธธรรมเป็นตัวกำหนดทิศทาง “โครงการโรงเรียนวิถีพุทธเป็นโครงการที่ตอบโจทย์ได้ในระดับที่ทุกฝ่ายพอใจ และไม่ยุ่งยาก ในระยะเริ่มต้นผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดว่า เป็นความเหมาะสม และสมควร แต่เมื่อเริ่มโครงการได้สักระยะ ปัญหาต่างๆ จึงตามมา และสรุปรวบยอดปัญหาเหล่านั้นที่งบประมาณประกอบกับระบบเศรษฐกิจในระด้อมาตดถอยทั่วโลก ประเทศไทยได้รับผลกระทบด้วย โครงการต่างๆ ที่เป็นงบประมาณรัฐบาลต้องตัดรอนเพื่อประหยัดรายจ่าย และประคองให้รัฐบาลอยู่รอดได้อย่างต่อเนื่อง และมีความเข้มแข็ง การก่อสร้างในรอบหลาย

^{๓๕} สัมภาษณ์ นางสาววาสนา นาพิมพ์, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นางกัญญา แสงเจริญโรจน์, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายบำรุง ไทยประยูร, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

ปีที่ผ่านมา โคนเฉพาะโรงเรียนยังไม่ได้รับการอนุมัติ และดำเนินการใดๆ มีเพียงโครงการเล็กๆ ที่ได้รับการส่งเสริม คงอีกสักระยะกว่าจะเข้าระบบ”^{๓๘}

งานทั่วไปสำหรับโรงเรียนรวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ในภาพรวม “โครงการโรงเรียนวิถีพุทธแต่ละโรงเรียนต้องบริหารภายใต้เงื่อนไข และสภาพปัจจุบันปัญหาที่ผู้บริหารโรงเรียนนั้นๆ ต้องแก้ไขเอง ปรับภูมิทัศน์โรงเรียนบางส่วนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ปลุกต้นไม้ให้ความร่มรื่น สร้างบรรยากาศให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเดิม ในขณะที่พื้นที่โดยรวมสามารถประยุกต์ให้เกิดความสมดุลอย่างเหมาะสมกลมกลืน จะได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างเหมาะสมทุกฝ่าย”^{๓๙}

สรุปภาพรวมด้านงานทั่วไปได้ว่า โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และปัญหา ด้านงานทั่วไป พื้นที่ศึกษาส่วนมากมีสภาพปัจจุบัน และปัญหาที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และงานทั่วไป แม้มีปัญหา และอุปสรรคอยู่บ้าง แต่หากว่าผู้บริหาร และคณะร่วมมือกันช่วยกันก็จะเกิดผลดีในภาพรวม สามารถประสานความร่วมมือเป็นหนึ่งเดียวกัน และขับเคลื่อนโครงการสู่เป้าหมาย และประสบผลสำเร็จ ได้รับประโยชน์ทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายผู้บริหารโรงเรียน ชุมชน และผู้เรียนจะได้รับทรัพยากรบุคคลที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ของชาติที่มีคุณภาพ มีความรู้คู่คุณธรรม มีภูมิคุ้มกันทำให้สังคมเป็นสังคมที่หน้าอยู่ อย่างเป็นระบบ”^{๔๐}

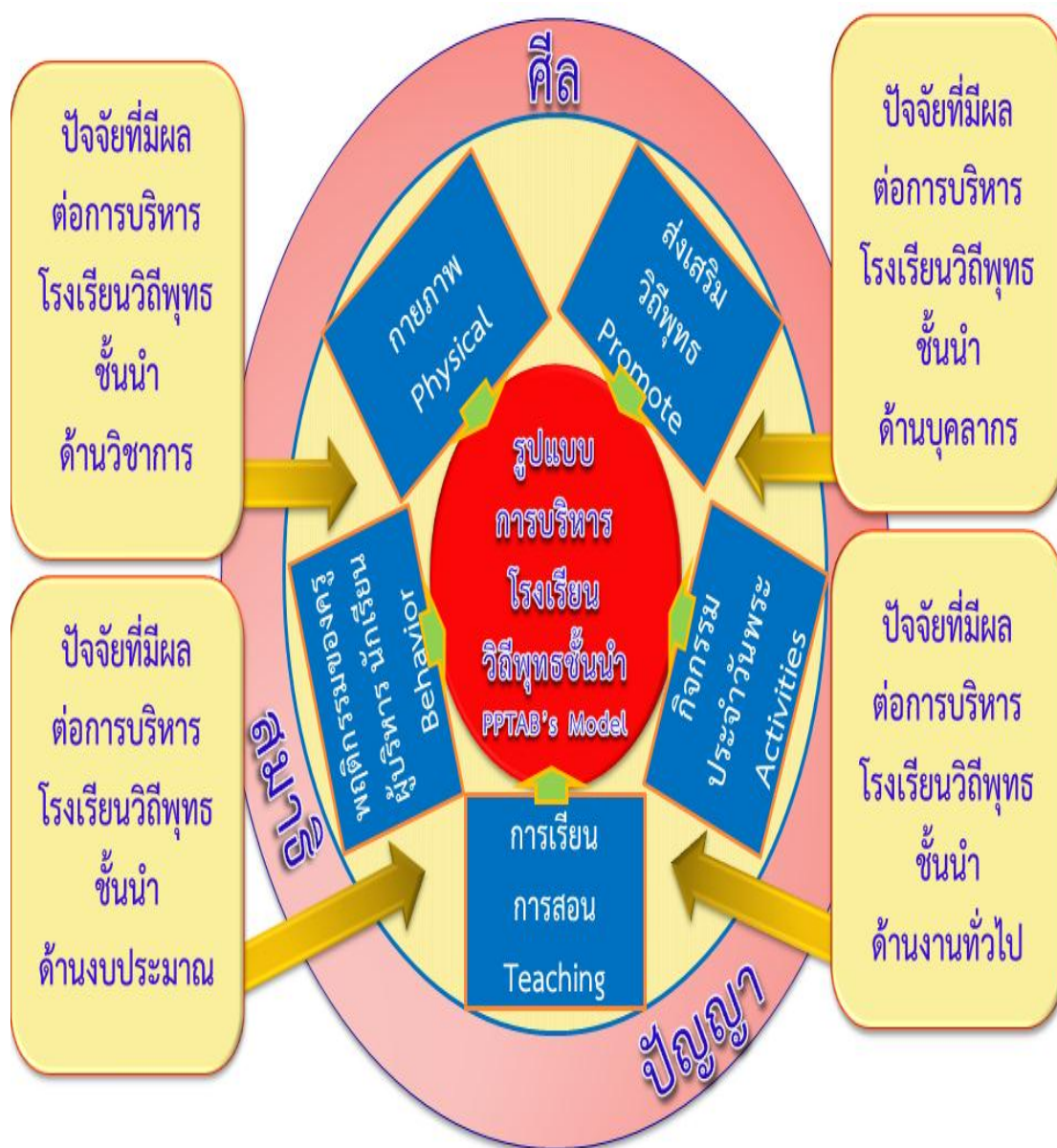
๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยหลักการที่เกี่ยวข้อง หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง แนวคิดที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น โดยทำการศึกษาวิจัยทั้งปริมาณมีการดำเนินการแจกแบบสอบถาม จำนวน ๒๔๐ ชุด และได้ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพมีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๑๐ รูป/คน จึงได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายสิทธิ โลศิริ, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นางบุญมี จันทวีผล, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นางจุฬารัตน์ พลอยด้วง, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

ภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย : พระมหาสุรศักดิ์ สุรสกุโก, ๒๕๕๗

คำอธิบายภาพโมเดล :

จากภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย: พระมหาสุรศักดิ์ สุรสกุโก, ๒๕๕๗ จะได้ อธิบายขยายความโดยสังเขป ดังต่อไปนี้

จากภาพ ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี สามารถอธิบายเป็นข้อความ หรือ ความเรียงได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำประกอบด้วยการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ๕ ด้าน ๒๙ อັตลักษณ์ และปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ๔ ด้าน ดังนี้

การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ๕ ด้าน ๒๙ อัตลักษณ์

กลุ่มที่ ๑ ด้านกายภาพ ประกอบด้วย ๗ องค์ประกอบ

๑. โรงเรียนมีการจัดทำป้ายโรงเรียนวิถีพุทธ ป้ายคติธรรม ป้ายคำขวัญ ป้ายคุณธรรมจริยธรรมในสถานที่ต่างๆ ที่เหมาะสม
๒. โรงเรียนมีการประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียนที่เหมาะสม
๓. โรงเรียนมีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน ที่เหมาะสม
๔. โรงเรียนมีพระพุทธรูปศาสนสุภาวดี วาเทธรรม พระราชดำรัสติดตามที่เหมาะสม
๕. สภาพโรงเรียนมีความสะอาด สงบ ร่มรื่น ใกล้เคียงธรรมชาติ ทำให้จิตใจสงบ ส่งเสริมปัญญาช่วยพัฒนาการเรียนรู้
๖. โรงเรียนมีสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่น หนังสือ ตำราเรียน ธรรม วิดีทัศน์ เป็นต้น ที่เหมาะสม
๗. บริเวณโรงเรียนไม่มีสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด

กลุ่มที่ ๒ ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหาร และนักเรียน ประกอบด้วย ๕ องค์ประกอบ

๑. ครู ผู้บริหาร และนักเรียน ส่วนใหญ่ได้รักษาศีล ๕
๒. โรงเรียนส่งเสริมให้มีการยิ้มง่าย ไหว้สวย กราบงาม
๓. ก่อนรับประทานอาหารจะมีการพิจารณาอาหาร รับประทานอาหาร ไม่ดัง ไม่หก ไม่เหลือ
๔. ครู ผู้บริหาร และนักเรียน มีการประหยัด ออม ถนอมใช้เงิน และสิ่งของ
๕. ครู ผู้บริหาร และนักเรียน มีนิสัยใฝ่รู้ สู้งาน

กลุ่มที่ ๓ ด้านการเรียนการสอน ประกอบด้วย ๕ องค์ประกอบ

๑. การจัดการเรียนการสอนเน้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการคิดแบบมีเหตุผล ถูกวิธี เข้าใจ และรู้คุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง (โยนิโสมนสิการ)
๒. มีการนำหลักพระพุทธธรรมสอดแทรกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
๓. ครูพานักเรียนทำโครงการคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสา สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง
๔. นักเรียนทุกคนไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัด เดือนละ ๑ ครั้ง
๕. นักเรียนทุกคนเข้าค่ายปฏิบัติธรรมอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

กลุ่มที่ ๔ ด้านกิจกรรมประจำวันพระ ประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบ

๑. ใส่เสื้อสีขาวทุกคน
๒. ทำบุญ ใส่บาตร ฟังเทศน์

๓. นักเรียนมีสมุดบันทึกความดี

๔. สวดมนต์แปล

กลุ่มที่ ๕ ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ ประกอบด้วย ๘ องค์ประกอบ

๑. นักเรียนมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง และมีกิริยามารยาทเรียบร้อย น่ารัก

๒. นักเรียนแต่งกายสะอาดเรียบร้อยเหมาะสมกับโอกาสหรือกิจกรรม

๓. นักเรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคนสามารถควบคุมตนเองได้ทั้งทางกาย และ วาจา และใจ

๔. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และงานที่ได้รับมอบหมาย

๕. นักเรียนทำงานหรือกิจวัตรประจำวันโดยยึดหลักทำแต่ความดี ไม่ทำชั่ว และ ทำจิตใจให้ผ่องใส

๖. นักเรียนเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน

๗. นักเรียนสวดได้ธรรมศึกษาเป็นอย่างน้อย

๘. มีพระมาสอนอย่างสม่ำเสมอ

ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ๔ ด้าน ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ด้านวิชาการ

กลุ่มที่ ๒ ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ด้านงบประมาณ

กลุ่มที่ ๓ ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ด้านบุคลากร

กลุ่มที่ ๔ ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ด้านงานทั่วไป